

Aproximació al moviment demogràfic d'una població paperera: Sant Pere de Riudebitlles 1675-1799

Àngels Torrents*

Résumé / Abstract

Cet article est un résumé du Mémoire de Licence présenté par l'auteur à l'Université de Barcelone, en octobre 1983, et qui a pour titre: *La Population de Sant Pere de Riudebitlles de 1675 à 1799. Etude de Démographie Historique*. Les événements les plus importants de la période étudiée ont été surtout l'accroissement de la population et l'apparition et extension des moulins à papier, qui fonctionnaient par l'énergie hydraulique et qui ont donné de l'emploi à un bon nombre de travailleurs du papier. Après un demi-siècle de crise démographique, la récupération est arrivée à partir de 1740, en parallèle avec le développement de l'industrie du papier. Du début à la fin du siècle le nombre d'habitants est passé de 280 à 1.000.

Le rajeunissement de l'âge au premier mariage joua un rôle relevant pour cette récupération démographique. L'âge moyen des mariées en premières noces, qui était de 22,5 ans, stimula la natalité, alors que la mortalité adulte diminuait; ces deux causes influencèrent l'accroissement naturel. La baisse de la mortalité adulte, qui brisait des mariages en âge d'avoir des enfants, est un phénomène très important. Les bulletins de mariage et la reconstitution familiale démontrent que Sant Pere reçut de nombreux conjoints immigrants, aussi bien des hommes que des femmes, en âge de travailler et procréer. La plupart de ces person-

---

* Escola de Mestres de Sant Cugat, Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona.

nes provenaient d'un rayon de quinze kilometres aux alentours, c'est à dire, une distance dà peu près trois heures de marche. Capellades et la Pobla de Claramunt, deux localités où il y avait aussi de l'industrie du papier, on apporté à Sant Pere de Riudebitlles de nombreux maris «papetiers».

* * *

This article is a résumé of part of the author's Bachelor of Arts dissertation presented at the University of Barcelona in October 1983 and entitled *The Population of Sant Pere de Riudebitlles between 1675 and 1799: A Study of Historical Demography*. The most noteworthy developments during the period of study were the considerable population increase and the establishment of hydraulically-powered paper mills which gave employment to a large of expert paper-makers. After more than fifty years of demographic recession, a recovery was noticed after 1740, coinciding with the expansion of the paper industry. The population increased from about 280 inhabitants at the beginning of the century to over 1.000 at the end.

This demographic expansion was influenced by an increase in birth rates as a result of: *a)* a drop in the average age at marriage, 22, 5 years of age (for first marriages), and *b)* a parallel decrease in adult mortality rates, which tended to end marriage at child-bearing ages. An examination of marriages registers and family trees made it possible to conclude that Sant Pere gained many millers and hence husbands of working and marrying ages from elsewhere. The vast majority came from within a 15 km. radius (that is, 3 hours walking distance), including, for example, the paper industry settlements of Capellades and la Pobla de Claramunt.

Sant Pere de Riudebitlles és una petita població industrial i agrícola de l'Alt Penedès que tenia 2.170 habitants l'any 1981. El municipi està situat a la depressió prelitoral, en el sector septentrional del Penedès i és fronterer amb la comarca d'Anoia. Distà menys de mig centenar de quilòmetres de la gran urbs barcelonina. La vila és travessada pel riu de Bitlles o riera de Mediona. Aquestes aigües i un sistema de regadiu desenvolupat des de fa molt de temps van possibilitar l'antiga activitat paperera avui encara vigent.

Sant Pere va experimentar un gran creixement demogràfic durant la segona meitat del segle divuitè, a la vegada que neixia i creixia la indústria artesanal

paperera. En aquest article tractarem les etapes de creixement demogràfic, l'edat en casar-se, i, finalment, aprofundirem en el coneixement del fet migratori d'aquest període.

EL MOVIMENT NATURAL I LA TENDÈNCIA GENERAL DE LA POBLACIÓ DE SANT PERE DE RIUDEBITLLES DES DEL DARRER QUART DEL SEGLE XVII

La crisi general de la societat catalana en el darrer quart del segle dissetè va ser particularment colpidora en el món rural. La crisi rural catalana comença, segons NADAL i GIRALT (1959, p. 21), cap a 1677 i arriba al seu punt culminant cap a 1695. Són anys de guerra amb França, d'invasió francesa de Catalunya. La vila de Sant Pere va haver de suportar l'allotjament de tropes estrangeres. Aquesta greu imposició desembocarà l'any 1688 en la revolta dels Barretines, també anomenats Gorretes, un any després que la darrera plaga de la llagosta s'endugués les collites de Catalunya. La secada o les pluges abundoses fora de temps malmetien els sembrats i el fantasma de la crisi alimentària es feia present i afeblia els cossos i els esperits.

Aquest estat de coses tocarà fons en el quinquenni de 1705 a 1709, coincidint amb la guerra de Successió. Van ser, sens dubte, els anys pitjors. L'elevació de la mortalitat adulta, que va esdevenir més important que la d'infants, provocarà l'enfosament de les corbes de naixement i matrimonis. El balanç natural de la població entre 1680 i 1709 va resultar negatiu en 26 persones.

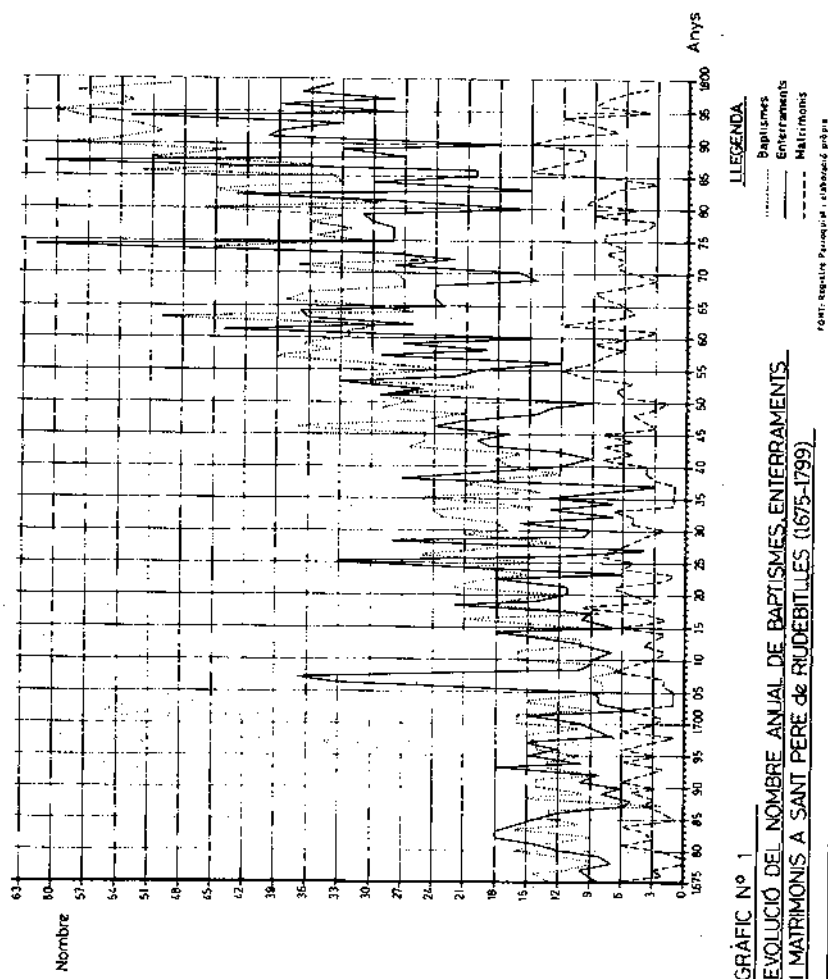
Tots aquests fets van ser particularment greus, ja que Sant Pere era una petita vila d'uns 280 habitants¹ que depenien quasi exclusivament de l'agricultura. Els anys 1706 i 1707 van ser els més nefastos.

A partir de 1710 els naixements i els matrimonis es van recuperar lentament i ja es comença a entreveure la sortida de la crisi demogràfica del quinquenni anterior.

Un fet rellevant va tenir lloc pocs anys després, quan Antoni Rovira, un rellotger d'origen mallorquí que s'havia casat amb Francisca Ferrer, una vídua de Sant Pere, va comprar, el 30 de setembre de 1717, un molí fariner i altres propietats per convertir-lo en un molí paperer (MADURELL, p. 824). Aquesta data assenyalava el començament de la indústria artesanal paperera a Sant Pere de Riudebitlles. A partir d'ara, l'ofici de paperer serà cada vegada més important. La tradició paperera va tenir continuació i ha arribat fins als nostres dies.

¹ Els diversos càlculs efectuats per esbrinar el nombre total de la població de Sant Pere de Riudebitlles han coincidit, gairebé sempre, amb una taxa de natalitat del 45 per mil. Vegeu la Taula III.

Gràfic I

Uns anys més tard, la Visita Pastoral de 1736, on es diu que havien començat les obres d'ampliació de l'església, ens confirma que l'augment demogràfic continua i que, al mateix temps, ha millorat el nivell econòmic de la població, que pot afrontar les despeses que significa l'ampliació d'un edifici públic².

En aquest període (1710-1739), resumint, la mortalitat dels adults va començar a minvar, encara que va continuar sent la capdavantera dels anys de crisi, molt menys mortífers i més aïllats; la mortalitat d'infants prendrà el relleu i passarà a primer rengle. Tot això, junt amb la recuperació de naixements i matrimonis i els inicis de la indústria paperera, que fornirà llocs de treball, ens fa dir que en aquest període es va iniciar la recuperació demogràfica, que continuarà tot al llarg del segle divuitè. Els habitants de Sant Pere passaven de 400, el creixement vegetatiu va ser de 120 persones i la tendència, clarament ascendent.

TAULA I

Taula decennal 1680-1799

Decenni	Matrimonis	Baptismes	Enterraments	Creixement natural	Relació entre matrimonis i naixements
1680-1689	37	118	123	-5	3,2
1690-1699	36	125	110	15	3,5
1700-1709	29	107	143	-36	3,7
1710-1719	39	144	120	24	3,7
1720-1729	50	183	148	35	3,7
1730-1739	30	187	126	61	6,2
1740-1749	53	239	161	78	4,5
1750-1759	74	298	224	74	4,0
1760-1769	63	328	267	61	5,2
1770-1779	64	329	302	27	5,1
1780-1789	88	408	292	116	4,6
1790-1799	86	550	345	205	6,4
1680-1799	649	3.016	2.361	655	4,6

(-) significa pèrdua de població.

Podem situar vers 1740 el començament d'una clara recuperació de la població de Sant Pere de Riudebitlles. Aquesta recuperació va ser contemporània a tot Europa. M. Livi Bacci (1977, p. 33) així ho exposa: «... il secolo XVIII fu un periodo di transizione dalla grande stagnazione demografica del Seicento

² Arxiu del Bisbat de Barcelona. *Visites Pastorals*, any 1736, vol. 76, foli 364.

TAULA II

Taula decennal de la població de Sant Pere de Riudebitlles
segons les diferents taxes de natalitat

Decenni	Baptismes	30%	35%	40%	45%
1680-1689	118	393	337	295	262
1690-1699	125	416	357	312	278
1700-1709	107	356	305	267	238
1710-1719	144	480	411	360	320
1720-1729	183	610	522	457	407
1730-1739	187	623	534	467	415
1740-1749	239	797	682	597	531
1750-1759	298	993	851	745	662
1760-1769	328	1.093	937	820	729
1770-1779	329	1.096	940	822	731
1780-1789	408	1.360	1.165	1.020	906
1790-1799	550	1.883	1.571	1.375	1.222

al rapido sviluppo dell'Ottocento. La linea di demarcazione tra queste due grandi epoche non può essere agevolmente fissata, ma si situa generalmente nella seconda metà del secolo piuttosto che nella prima: la sua collocazione varia, tuttavia, da paese a paese».

A partir d'aquest moment assistim a una clara recuperació dels naixements i dels matrimonis, que esdevindrà més evident a partir de 1780; la disminució de la mortalitat adulta va contribuir, en gran manera, al creixement demogràfic durant la segona meitat del segle XVIII.

No tot van ser avantatges demogràfics durant aquesta època, però és cert que, a partir de 1743, els anys de crisi es van anar espaïant en el temps. Malgrat tot, durant aquests anys hem trobat la punta de mortalitat més elevada de tot el període estudiat: l'any 1774, amb 62 enterraments. Durant els anys 1751, 1752 i 1753 la gran secada va tornar a influir en les collites de cereal³ i va produir una elevació de la mortalitat i un dèficit en el balanç natural de la població d'aquests tres anys.

Quant a les malalties infeccioses, la verola va esdevenir el flagell d'Europa

³ P. VILAR, *Catalunya dins l'Espanya moderna*, vol. III, p. 443, «La sèrie d'anys secs, que comença el 1747-48 i culmina el 1752-54, és dramàtica a tot Europa,...».

durant tot el segle XVIII i Sant Pere no en va ser una excepció. Durant les seves visites periòdiques a la localitat, va elevar en gran manera la mortalitat dels infants. En el Registre Sagramental l'hem trobada expressament consignada durant els mesos de juny, juliol, agost i setembre de 1782, quan es va endur 18 infants: 8 nens i 10 nenes d'entre 6 mesos i 7 anys.

El fet de conèixer l'edat en el moment de la mort a partir de 1772 i amb notable exactitud pel que fa als albats ens ha permès saber que el 88% de les nenes mortes i el 90% dels nens tenien menys de 5 anys.

A partir de 1791 i fins als darrers anys del segle, es nota una pujada general de la mortalitat, però quedarà atenuada, perquè la natalitat també puja i dona com a resultat un balanç favorable en el creixement natural de la població. Malgrat tot, durant els darrers anys del segle hi havia crisi, que es va allargar fins a principis del segle XIX i que s'agreujarà amb la Guerra del Francès⁴.

Per saber el nombre total de la població de Sant Pere en aquesta època, tenim el cens de 1787 del comte de Floridablanca, que registra un total de 890 habitants. Aquesta xifra augmentarà al llarg de la darrera dècada quan, segons els nostres càlculs, la població va ultrapassar els 1.000 habitants. La població de Sant Pere va patir un augment espectacular durant aquest segle. Creiem que el nombre d'habitants es va, almenys, quadruplicar.

Quines en van ser les causes? Pensem que van contribuir-hi factors diversos. Per una banda, la baixada de la mortalitat adulta, que trencava menys matrimonis en edat de procrear; per una altra, l'edat relativament baixa de les núvies en el primer matrimoni, factor positiu per mantenir elevada la natalitat; i, per últim, la immigració de gent jove que venia a ocupar els llocs de treball que oferien onze molins paperers, la terra de secà i regadiu, la construcció i altres feines tradicionals de la vila.

Es poden esmentar altres factors, com el millorament dels adobs i de les tècniques agrícoles generals, que permetien diversificar i obtenir més rendiment dels productes d'horta. Durant els anys de secada, quan les pluges eren minses o inexistents a la tardor i primavera, amb la consegüent pèrdua o mala collita de cereals de secà, els productes d'horta, sobretot els llegums secs, que aporten proteïnes vegetals, podien suplir el valor alimentari dels cereals i de la carn⁵. Les persones adultes, d'aquesta manera, estaven molt més ben alimentades i així, probablement, es va contribuir a la disminució de la mortalitat adulta durant la segona meitat del segle divuitè.

A través d'un arrendament atorgat per Maria Miquel de las Planas a Salva-

⁴ El segle XIX és el període objecte de l'estudi en curs.

⁵ El conreu de llegums secs es va generalitzar a Catalunya durant el segle XVIII.

dor Martí el dia 25 de juny de 1696⁶, sabem que a Sant Pere hi havia conreus de secà com el forment, blat mestallós o segolós, fesols, cànem, oli i vi. En aquest document també es parla de conreus d'horta sense especificar-ne la mena i de fruiters com pereres, codonyers, noguers, figueres i pruneres. La major part d'aquests fruits es poden conservar durant una gran part de l'any i altres no sols duren molt sinó que aporten proteïnes, olis i greixos vegetals amb un valor alimentari de primer ordre. Encara que aquest contracte d'arrendament estigui datat a finals del segle XVII, ja hi podem veure una llista de productes agrícoles susceptibles d'augmentar la producció a causa de les millores en l'adobament⁷ dels camps i en les tècniques agrícoles en general. Sembla que una planta tan important com la patata no va ser introduïda al Penedès fins ben entrat el segle XIX.

ELS MATRIMONIS SEGONS L'ESTAT MATRIMONIAL ANTERIOR DELS ESPOSOS

Creiem que és interessant analitzar dues variables matrimonials tals com l'estat civil anterior i l'edat en casar-se, sobretot pel que fa al primer matrimoni de les núvies, ja que van poder influir en l'augment de la natalitat i en el creixement de la població.

Per analitzar la primera variable hem dividit tot el període estudiat en dos grans blocs, i hem classificat els matrimonis segons l'estat civil anterior al casament, com es veu a la taula de la pàgina següent.

La primera cosa que crida l'atenció en observar el quadre és que de 1738 a 1799 el nombre de matrimonis va ser un 92% superior respecte al període de 1675 a 1737. Aquí es demostra, una vegada més, l'esmentada recuperació demogràfica de la segona meitat del segle.

Pel que fa al primer període, de 1675 a 1737, el 61% dels casaments van ser primers matrimonis per als dos esposos. El 67,5% dels noucasats van ser nois solters i el 74,5%, noies solteres. El 51,7% dels vidus que es van tornar a casar van esposar-se amb una noia per merèixer, mentre que només un 34% de les vídues van esposar un noi solter. Un 65,9% de vídues es van tornar a casar amb vidus. Els matrimonis entre un vidu i una noia soltera eren més freqüents que

⁶ *Manual Parroquial de 1693 a 1696*, Arxiu Parroquial de Sant Pere de Riudebitlles, pp. 158 bis, 159 i 160.

⁷ Com més població hi havia, a les cases es produïa més bassa, que, conjuntament amb les deixalles casolanes que s'empilaven al femer, servia per adobar els camps de regadiu i secà.

TAULA III

Els matrimonis segons l'estat civil anterior

	1675-1737		1738-1799		1675-1799	
	Nombres absoluts	Nombres relatius	Nombres absoluts	Nombres relatius	Nombres absoluts	Nombres relatius
Matrimonis entre solters	137	61,0	315	72,5	452	68,5
Marit solter Muller vídua	15	6,5	20	4,5	35	5
Marit vidu Muller soltera	31	13,5	39	9,0	70	11
Marit vidu Muller vídua	29	13,0	40	9,0	69	10,5
Situació matrimonial anterior indeterminada	14	6,0	20	5,0	34	5
Total	226	100,0	434	100,0	660	100,0

entre un noi solter i una vídua. Els homes tenien més necessitat de trobar una dona que els ajudés a tirar endavant els fills i la casa.

La diferència amb el famós estudi de GAUTIER i HENRY sobre la població de Crulai (1958, p. 90), és que a Sant Pere el percentatge dels matrimonis entre solters és més baix (73,7% a Crulai). En canvi, el nombre de matrimonis entre vidus és força més elevat a Sant Pere⁸. La pressió social sobre els vidus i vídues, com també les oportunitats de tornar-se a casar, devien ser superiors a Sant Pere.

⁸ La proporció d'homes vidus que es tornaven a casar a Crulai era del 19,4% i a Sant Pere, del 28,3%. La proporció de dones vídues que es tornaven a casar a Crulai era del 10,8% i a Sant Pere, del 20,8%.

Pel que fa al període de 1738 a 1799, el 72,5% dels esposoris van ser primeres núpcies per als dos esposos. El 77% dels noucasats van ser nois i el 81,5%, noies. El 49,4% dels vidus que es van tornar a casar van esposar amb una noia soltera, mentre que només un 33,3% de vídues es van casar amb un noi solter. Un 66,7% de vídues es van tornar a casar amb vidus.

Comparant els dos períodes, podem observar que els matrimonis entre solters augmenten en el segon període i, en canvi, hi ha una notable disminució de les segones i ulteriors núpcies. Hom pensa que pot ser degut a la disminució de la mortalitat adulta observada en aquesta època, que trencava menys matrimonis i, per tant, també disminuïa les possibilitats de segones i ulteriors núpcies. Un darrer fet a remarcar és que el nombre d'homes vidus que es tornaven a casar era doble al de les vídues en ambdós períodes.

L'EDAT EN CASAR-SE

L'edat dels contraents en casar-se quasi mai no està indicada en les partides de matrimoni. Per tant, només es pot saber l'edat dels contraents si van néixer a la parròquia i si podem consultar les partides de baptisme; o, pel que fa als forasters en el darrer quart del segle divuitè, quan s'indica l'edat en els partides d'enterrament. Solament en aquests dos casos podem arribar a esbrinar la data de naixement, exacta en el primer cas i aproximada en el segon.

Pel que fa al període de 1675 a 1737 se saben millor les edats de les mullers que les dels marits, encara que la diferència (9,5%) no és gaire considerable. En canvi, en el següent període, de 1738 a 1799, se sap igual l'edat dels marits i la de les mullers (48%), i també les edats desconegudes d'ambdós contraents (46%).

Edat al primer matrimoni

La pregunta més important que cal fer-se és: a quina edat es casaven els habitants de Sant Pere de Riudebitlles en el segle XVIII?

L'edat al primer matrimoni és la més important, sobretot pel que fa a les núvies, perquè així es pot arribar a saber quines conseqüències tindrà pel que fa a la fecunditat. L'edat de les segones o ulteriors núpcies és menys important, ja que està fortament influïda per l'edat de la viduitat.

Per confeccionar aquesta taula només hem fet servir les edats d'aquells nois i noies dels quals coneixem la data exacta de naixement. El percentatge d'edats aproximades és molt minso i no l'hem tingut en compte. Hem considerat que les edats exactes són les que tenen més interès.

TAULA IV

L'edat en casar-se

MATRIMONIS DE 1675 a 1737

Data de naixement de la muller	Data de naixement del marit				
	Exacta	Aproximada		Desconeguda	Total
	Nombres absoluts	Nombres absoluts	Nombres relatius	Nombres absoluts	Nombres absoluts
Exacta	32	14	3	1	65
Aproximada	—	—	1	0'5	—
Desconeguda	46	20'5	—	—	79
Total	78	34'5	4	1'5	144
					226
					100'0

MATRIMONIS DE 1738 a 1799

Data de naixement de la muller	Data de naixement del marit				
	Exacta	Aproximada		Desconeguda	Total
	Nombres absoluts	Nombres absoluts	Nombres relatius	Nombres absoluts	Nombres absoluts
Exacta	100	23	16	4	92
Aproximada	16	4	6	1	5
Desconeguda	93	21	4	1	102
Total	209	48	26	6	199
					434
					100

TAULA V
L'edat al primer matrimoni

Edat en casar-se	1675-1737			
	Nois solters		Noies solteres	
	Nombres absoluts	Nombres relatius	Nombres absoluts	Nombres relatius
— de 20 anys	5	8,2	27	38,6
20 a 24 anys	18	29,5	24	34,3
25 a 29 anys	19	31,1	15	21,4
30 a 34 anys	14	23,0	3	4,3
35 a 39 anys	3	4,9	1	1,4
40 anys i +	2	3,3	—	—
Totes les edats	61	100,0	70	100,0

Edat en casar-se	1738-1799			
	Nois solters		Noies solteres	
	Nombres absoluts	Nombres relatius	Nombres absoluts	Nombres relatius
— de 20 anys	11	6,7	54	31,0
20 a 24 anys	62	37,6	84	48,3
25 a 29 anys	61	37,0	23	13,2
30 a 34 anys	22	13,3	10	5,8
35 a 39 anys	8	4,8	3	1,7
40 anys i +	1	0,6	—	—
Totes les edats	165	100,0	174	100,0

En la taula podem veure, en nombres absoluts i relatius, quines eren les edats més freqüents en casar-se per als matrimonis entre solters, dels quals sabem les edats exactes en anys complets.

Durant els anys que van de 1675 a 1737 hi ha molt pocs matrimonis de nois de menys de 20 anys i només tres de més de 35 anys. Els nois es casaven, sobre-

tot, entre 20 i 29 anys. Les noies ho feien, en una gran proporció, abans dels 20 anys, però també era molt freqüent el matrimoni entre els 20 i 24 anys. A partir dels 30 anys les noies tenien poques possibilitats d'esposar-se amb un noi solter.

Durant el període de 1738 a 1799 els matrimonis dels nois encara es concentren més entre els 20 i 29 anys, però no hi trobem grans canvis respecte al període anterior. Quant a les noies, puja notablement la proporció de noies casades entre 20 i 24 anys, fet que significa una petita elevació de l'edat en casar-se respecte a l'anterior període. No obstant això, el percentatge de noies casades abans dels 20 anys es manté força elevat. Després dels 30 anys, les donzelles tenien poques possibilitats de maridar-se amb un fadrí.

Sant Pere no va seguir el model matrimonial europeu estudiat per HAJNAL (1965, pp. 101-143), que es defineix de la següent manera: «According to the European pattern the mean age for the marriages of single women must be above 23, and has in general been above 24.» (p. 108) «Europeans have married very much later than others and far more of them have remained unmarried throughout life» (p. 106). Les noies riudebitllenques es casaven més joves en relació amb la mitjana nord-europea. Així, seguien el que comença a anomenar-se model «mediterrani» (VALERO, p. 41), i que, segons sembla, s'estenia pels països del sud europeu.

Les edats mitjanes en casar-se dels matrimonis entre solters són les següents:

TAULA VI

Edats mitjanes dels matrimonis entre solters

	Edats mitjanes dels matrimonis entre solters	
	1675-1737	1738-1799
Marits		
Edats exactes	27,4	26,1
Mullers		
Edats exactes	22,2	22,5

L'edat mitjana dels marits decreix una mica, passa de 27,4 anys de mitjana per als marits nascuts entre 1675 i 1737, a 26,1 per als nascuts entre 1738 i 1799.

Quant a les mullers, es registra un lleuger augment de l'edat en casar-se, que passa de 22,2 a 22,5 anys de mitjana respectivament, quedant, així, bastant lluny del model nord-europeu.

L'edat mitjana en el cas dels nois solters casats amb noies també solteres nascuts entre 1675 i 1737 és més nord-europea i molt similar a la mitjana d'edat dels nois de Crulai, que era de 27,2 (GAUTIER i HENRY, p. 84).

Resumint, podem dir que les noies solteres que es van casar amb un noi solter van seguir l'anomenat model mediterrani; en canvi, els nois solters es van comportar d'una manera més semblant a la dels seus contemporanis nord-europeus. Quant als matrimonis entre solter-vídua o vidu-soltera, l'edat del contraent solter és bastant més elevada quan es casa amb un vidu o una vídua.

Edats combinades en els matrimonis entre solters

Tenim un total de 114 matrimonis entre un noi i una noia solters dels quals coneixem la data exacta de naixement.

El repartiment d'aquests matrimonis segons el grup d'edats de cadascun dels esposos el detallarem a continuació:

TAULA VII

Edats combinades en els matrimonis entre solters

Edat del marit	Edat de la muller							Total edats
	— de 20 anys	20-24 anys	25-29 anys	30-34 anys	35-39 anys	40-44 anys	45-49 anys	
— de 20 anys	2	3						5
20 a 24 anys	14	26	2	2				44
25 a 29 anys	17	21	9		1			48
30 a 34 anys	2	8	3					13
35 a 39 anys				3				3
40 a 44 anys								
45 a 49 anys					1			1
Total edats	35	58	14	5	2	—	—	114

Les combinacions més freqüents són quatre, ordenades de major a menor:

- 1) Els matrimonis entre nois i noies de 20 a 24 anys.
- 2) Els matrimonis entre nois de 25 a 29 anys i noies de 20 a 24.

- 3) Els matrimonis entre noies de 25 a 29 anys i noies de menys de 20 anys.
- 4) Els matrimonis entre nois de 20 a 24 anys i noies de menys de 20 anys.

El repartiment per edats ens mostra que, sobre 114 matrimonis, la muller és més jove que el marit en 88 matrimonis (77,2%); la diferència d'edats és de menys de 5 anys en 36 casos, de 5 a 9 en 38 casos i de 10 i més en 14 casos. La diferència més gran que hem trobat entre marit i muller ha estat de 15 anys.

Hem trobat 8 matrimonis (7%) en què el marit i la muller tenien la mateixa edat en anys complets.

Finalment, hem constatat que en 18 matrimonis (15,8%) la muller és més gran que el marit, però només en 4 casos la diferència és superior a 5 anys.

Des d'un altre punt de vista veiem confirmada la joventut de les esposes i el costum encara vigent que fa que els nois s'esposin més grans i siguin, en general, de més edat que les seves esposes.

APROXIMACIÓ A L'ESTUDI DEL MOVIMENT MIGRATORI SEGONS LA INFORMACIÓ REGISTRADA EN LES PARTIDES MATRIMONIALS

La font documental més important per arribar a elaborar un càlcul aproximat sobre els moviments migratoris en èpoques que no tenen cens regulars són les partides de matrimoni dels Registres Parroquials. NADAL i GIRALT (1959, p. 15) ho expressen així: «Ainsi donc les registres de mariages sont de grande utilité pour repérer les courants d'immigration, surtout dans le cas très fréquent on ils consignent l'origine des parties contractantes (cette origine précise les renseignements migratoires en donnant le point de départ du courant venu de l'étranger).»

Aquesta documentació té molts problemes, ja que s'escapen dels nostres càlculs aquelles persones forasteres que en arribar a Sant Pere ja eren casades; tampoc no podem comptar els solters foranis ni altres que, tot i treballar i viure a la població, es van casar a la parròquia de la seva esposa o espòs. Sent conscients d'aquests greus problemes, ja anunciem que els nostres resultats només seran aproximats, però força interessants i suggestius.

Les partides de matrimoni de Sant Pere de Riudebitlles gairebé sempre mencionen la parròquia d'on són fills els esposos i la població de residència en el moment del matrimoni, si és que aquesta és diferent a la del naixement.

Transcriurem a continuació part d'una partida escollida a l'atzar, on queda molt clar el nom de les parròquies d'on eren originaris els esposos i els pares respectius.

Als vint de febrer de mil set cents setanta y tres, aventse fet les tres acostumades amonestacions... Jo li inferit Fr. Plácido Nadal Prior y Cura de dita Parral Iglesia de S. Pere de Riudebitlles... per assistir al matrimoni celebrat entre Anton Borràs, fadri paperer de Sta. Maria de Capellades, habitant de esta part de sinch anys en la Parra. de S. Marsal de Terrasola, fill legitim y natural de Isidro Borràs Paperer y de Fran^{ca}. Borràs y Coca son habitants en dita Parra. de Terrasola y Fran^{ca}. Valls, donzella natural y habitant en dita Parra de S. Pere⁹.

Aquesta partida és un exemple d'un matrimoni en què l'espòs és foraster, o sigui, ni fill ni habitant de Sant Pere. Però sabem, per la reconstrucció familiar, que era una parella que va fixar la residència a Sant Pere, on els van néixer cinc fills.

Ara analitzarem per dècades la proporció de cònjuges forasters segons les partides de matrimoni. En primer lloc dividirem els matrimonis en dues parts:

- a) Matrimonis que després del casament van residir a Sant Pere.
- b) Matrimonis que van anar a residir en un altre lloc.

Els matrimonis que pertanyen al *grup a* són aquells amb fills nascuts a Sant Pere o bé que un o ambdós cònjuges han estat enterrats a Sant Pere. En aquest cas, els cònjuges forasters els considerarem immigrants.

Els matrimonis del *grup b* són aquells dels quals no n'hem tingut cap notícia (fills o defunció) posterior al casament. En aquest cas, els cònjuges nascuts a Sant Pere els hem considerat emigrants.

Dels 649 matrimonis registrats a la parròquia entre els anys 1680 i 1799¹⁰, ambdós inclusivament, de 558 en tenim notícies posteriors i només de 91 no en tenim cap esment. Aquest fet indica clarament que la gran majoria (80%) de les parelles casades a la vila s'hi quedaven a viure posteriorment.

El moviment migratori abans de 1740

Hem considerat que cap a 1740 té lloc l'inici d'una etapa molt important de recuperació demogràfica i que això és un fenomen que es va esdevenir al mateix temps a tot Europa. A causa d'aquest fet pensem que és interessant estudiar les migracions abans i després de 1740, i intentar relacionar les dues etapes amb el desenvolupament de la indústria artesanal paperera.

La referència explícita al naixement i desenvolupament de la indústria paperera és fonamental per comprendre la relació que va existir entre aquesta indústria i el creixement de la població.

⁹ *Llibre d'Esposoris*, Arxiu Parroquial de Sant Pere de Riudebitlles, núm. 1, plana 91.

¹⁰ Vegeu la Taula IX.

TAULA VIII

Immigrants i emigrants segons el registre matrimonial de Sant Pere de Riudebitlles

	Total Matri- monis	IMMIGRANTS			EMIGRANTS								Total		
		(1) Homes	(2) Dones	(3) Homes Dones	(4) Homes	(5)		(6)		(7)		(8)			
						Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones		Homes	
1680-1689	37	28	11	39,3	39,3	9	7	5	2	4	22,2	44,4	9	7	16
1690-1699	36	29	8	27,6	27,6	7	7	—	—	7	0	100,0	8	1	9
1700-1709	29	27	8	29,6	24,1	2	2	2	—	—	0	0	8	7	15
1710-1719	39	36	20	55,5	33,3	3	2	1	1	2	33,3	66,7	19	10	29
1720-1729	50	45	13	28,9	35,5	5	4	3	1	2	20,0	40,0	12	14	26
1730-1739	30	27	8	29,6	37,0	3	3	—	—	3	0	100,0	8	7	15
1740-1749	53	51	13	25,5	43,1	2	2	2	—	—	0	0	13	22	35
1750-1759	74	62	18	29,0	42,0	12	11	6	1	6	8,3	50,0	17	20	37
1760-1769	63	56	14	25	44,6	7	6	3	1	4	14,3	57,1	13	21	34
1770-1779	64	54	19	35,2	37,0	10	7	4	3	6	30,0	60,0	16	14	30
1780-1789	88	74	23	31,1	39,2	14	10	6	4	8	28,6	57,1	19	21	40
1790-1799	86	69	32	46,4	36,2	17	13	5	4	12	23,5	70,6	28	13	41
1680-1799	649*	558	187	33,5	37,8	91	74	37	17	54	18,7	59,3	170	157	327

* No estan comptabilitzats els 11 matrimonis de 1675 a 1679.

(1) Matrimonis amb fills nascuts a Sant Pere de Riudebitlles o bé un o dos cònjuges morts a Sant Pere. (2) Cònjuges forasters. (3) Proporció de cònjuges forasters en tants per cent. (4) Matrimonis registrats a Sant Pere i sense notícies posteriors (fills o defuncions). (5) Cònjuges forasters. (6) Persones nascudes a Sant Pere i que van marxar, ja que no en tenim cap notícia posterior al matrimoni. (7) Proporció de cònjuges que van marxar de Sant Pere en tants per cent. (8) Diferència entre immigrants i emigrants per matrimoni.

La primera referència documentada del primer molí paperer data d'una època molt reculada. Aquesta referència correspon a l'escriptura d'establiment emfitèutic atorgada, el 8 de novembre de 1625, a Onofre Moret, paperer de Sabadell, aleshores habitant a Sant Pere de Riudebitlles, per part de Joaquim-Llàtzer Bolet i Vilar, donzell, domiciliat a Barcelona i Vilafranca del Penedès. És el que MADURELL (vol. II, p. 820) anomena el molí sis-centista.

Juntament amb el molí hi havia un salt d'aigua i un tros de terra. D'on venia aquesta aigua? L'aigua venia del municipi veí de Sant Quintí de Mediona i Sant Pere en gaudia per donació dels esposos Guifré i Guila, feta el dia 15 de març de l'any 1011¹¹. Aquestes aigües venien del lloc anomenat la Passada del terme veí. Per arribar a Sant Pere havien de traspasar el torrent d'en Guilló i ho feien a través d'un aqüeducte. Actualment encara passen per un gran aqüeducte de turo o travertí, anomenat popularment Pont Nou. Aquesta obra va ser començada el dia 7 d'agost de 1672 i es va acabar l'any 1721 segons consta en una pedra esmoladora del mateix aqüeducte. Aquesta aigua canalitzada en l'anomenat «rec de la vila» va permetre convertir en regadiu les terres per on passa i, a més, va servir per moure les rodes dels molins paperers. Les aigües de la sèquia són necessàries, ja que el riu de Bitlles corre molt enclotat i per pujar l'aigua a la població es necessitava una tècnica desconeguda en aquella època.

Però la verdadera història de la indústria paperera riudebitllenca comença l'any 1717, quan Jeroni de Miquel Tormo i de Requesens va formalitzar la venda d'un molí draper que abans havia estat paperer a Antoni Rovira i al seu fill Antoni Joan (MADURELL, vol. II, p. 824).

Anem ara a estudiar la proporció de cònjuges forasters casats a l'església de Sant Pere i que van fixar la residència a la vila abans de 1740.

Dels 221 matrimonis registrats entre 1680 i 1739, ambdós inclusivament, de 192 en tenim notícies posteriors i només de 29 no en tenim notícies després del casament. Van quedar-se a viure a la vila 68 homes forasters i només van marxar per matrimoni 4 santperencs. Quant a les dones, van maridar-se 64 dones forasteres, que es van quedar a la vila, i només van marxar 18 santperenques. Per tant, la població va guanyar per matrimoni 110 persones: 64 homes i 46 dones. Podríem dir que ja abans de 1740 era un petit centre d'atracció de població forània.

La dècada en què proporcionalment van arribar més homes, va ser la de 1710 a 1719, que és quan comença una tímida recuperació demogràfica després d'uns anys molt dolents en tots sentits.

¹¹ Document 99 de Ramon Borrell, ACA, vol. I, plana 267.

Municipis d'origen dels esposos forasters abans de 1740

En aquest apartat considerarem la procedència dels esposos i esposes forasters que van celebrar el casament a Sant Pere de Riudebitlles i s'hi van quedar a residir. Classificarem els municipis de procedència en diferents categories de més a menys proximitat.

Municipis veïns o situats a menys de 5 quilòmetres: Terrassola i Lavit, Sant Quintí de Mediona, Sant Joan de Mediona i Pla del Penedès, que pertanyen a la comarca de l'alt Penedès, i Cabrera d'Anoia, que pertany a la comarca d'Anoia. A continuació, municipis situats entre 5 i menys de 10 quilòmetres, entre 10 i menys de 15, entre 15 i 20 i, finalment, municipis situats a més de 20 quilòmetres.

Des de 1680 a 1739 el repartiment dels esposos forasters entre les diverses categories és el següent:

TAULA IX

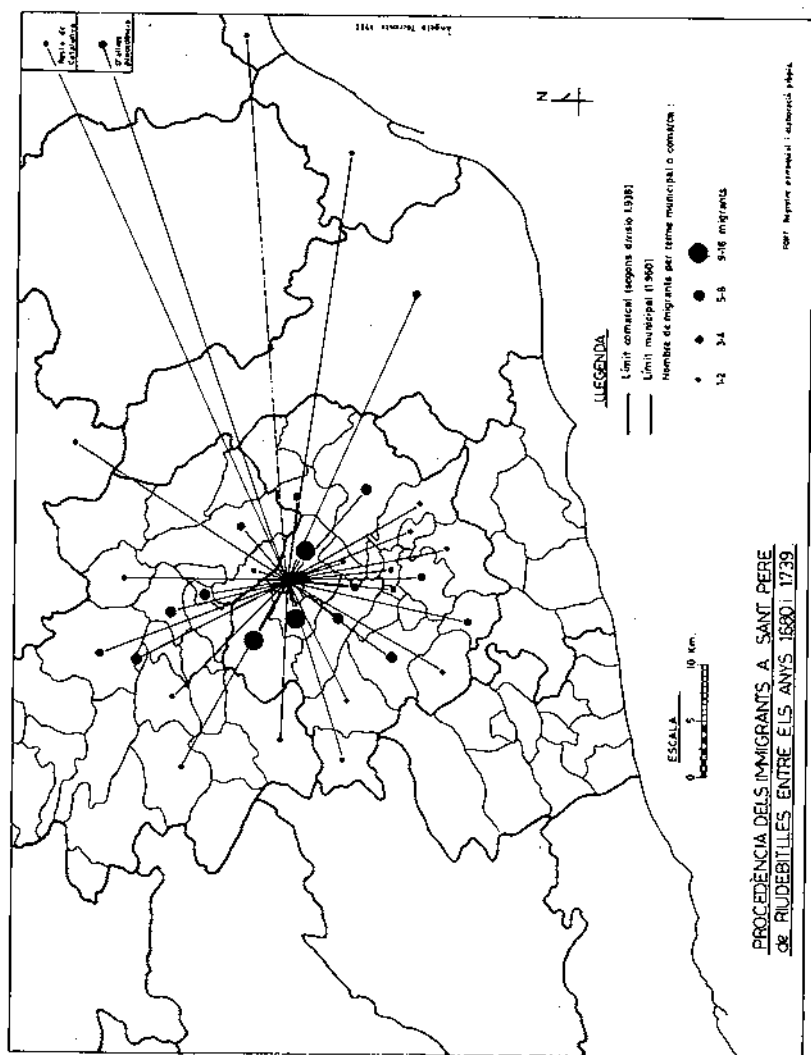
Els esposos forasters agrupats segons la distància del seu municipi d'origen a Sant Pere de Riudebitlles, 1680-1739

	Marit	%	Muller	%
Municipis a menys de 5 km	24	35	17	26,5
De 5 a menys de 10 km	14	20,5	14	22
De 10 a menys de 15 km	14	20,5	17	26,5
De 15 a menys de 20 km	10	15	11	17
Més de 20 km	6	9	5	8
	68	100	64	100

Analitzant la taula podem observar que un 55,5% dels marits i un 48,5% de les mullers procedien de municipis a menys de 10 quilòmetres a la rodona, és a dir, unes dues hores a peu com a màxim.

Terrassola i Lavit, el més proper, va ser el que va aportar més marits (10) i més mullers (6), però el segon a aportar més esposos va ser la Pobla de Claramunt, una població d'antiga tradició paperera allunyada uns 15 quilòmetres. Dels 7 marits procedents de la Pobla, 5 eren paperers d'ofici i van arribar entre 1725 i 1729, coincidint amb l'establiment dels primers molins paperers del segle XVII.

Gràfic II

Capellades, un altre centre paperer, Sant Quintí de Mediona i Sant Joan de Mediona aportaran 6 marits cadascun. Els altres municipis van aportar quantitats poc significatives, però només un 9% dels esposos vivien a més de 20 quilòmetres.

Quant a les mullers, tenien una procedència en general més llunyana, però només un 8% procedia de més enllà de 20 quilòmetres. Terrassa i Lavit van aportar 6 mullers, seguida de Sant Quintí de Mediona i Subirats amb 5 mullers, i de Sant Joan de Mediona amb 4. La resta de mullers estan molt repartides per diferents municipis a menys de 20 quilòmetres.

El moviment migratori després de 1740

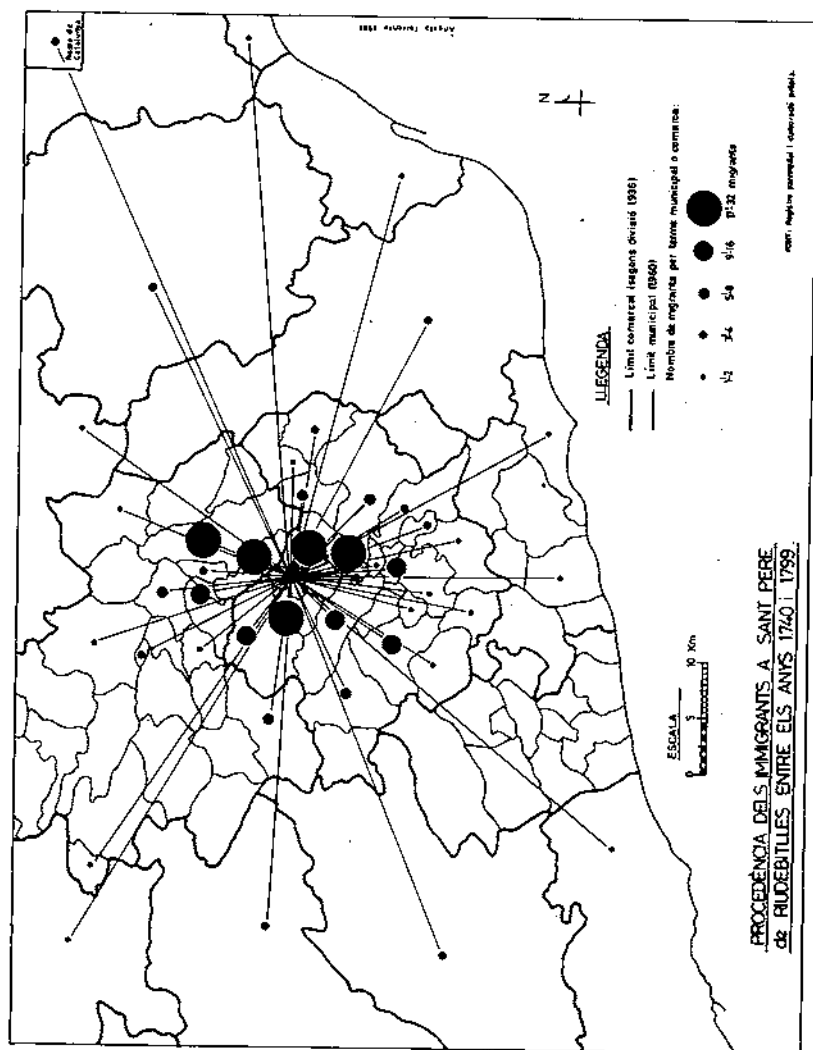
A partir de 1740 i fins a les darreries del segle, entrem en un període de gran creixement demogràfic. Va registrar-se un total de 428 matrimonis, que representen un 94% més que en el període anterior. Aquest fet tan rellevant es relaciona amb dues causes: el creixement vegetatiu i la immigració. Aquesta, evidentment, es va originar perquè Sant Pere oferia llocs de treball que eren prou atractius per motivar el canvi de residència, dintre, això sí, d'un petit radi de 15 quilòmetres a la rodona.

La fabricació de paper que ja havia començat en el període anterior es desenvoluparà a partir de mitjan segle divuitè. Durant aquests anys i sempre segons MADURELL (vol. II, p. 830-876) es van bastir almenys 9 molins paperers, a més dels dos que ja funcionaven. A part dels esmentats Rovira, pare i fill, va intervenir un nou personatge animador de la fabricació pre-industrial paperera. Es tracta de Josep de Móra i de Catà, regidor perpetu de Barcelona i primer marquès de Llió, al qual, el dia 9 de gener de 1748, l'intendent general de Catalunya li atorgava un establiment amb la facultat de bastir un o més molins paperers a Sant Pere de Riudebitlles. Podia valer-se, per fer-los anar, de les aigües que corrien per aquell terme. Antoni Joan Rovira va buscar més tard l'aliança econòmica de Josep de Móra i van firmar, el dia 28 de juny de 1748, la constitució d'una societat perpètua per construir i explotar molins paperers (MADURELL vol. II, p. 832). La construcció d'aquests molins va donar feina als mestres de cases i altres oficis auxiliars, com els basters. Però també hi havia, a la parròquia, bones terres de conreu de secà i el regadiu donava bons productes d'horta. Pensem que amb aquest panorama la feina hi era abundant.

Municipis d'origen dels esposos forasters a partir de 1740

Dels 428 matrimonis registrats a Sant Pere entre 1740 i 1799, en tenim notícies posteriors de 366, que representen un 85,5%, i no en tenim esment de 62, que representen un 14,59.

Gràfic III

Van prendre estat i es van quedar a residir a Sant Pere 119 homes i 147 dones forasters, i només van marxar a viure a fora 13 homes i 36 dones. Per tant, la població va guanyar per matrimoni 217 persones: 106 homes i 111 dones.

La proporció de dones casades forasteres és força elevada durant tots els anys estudiats, però és molt important entre 1740 i 1769.

Des de 1740 a 1799 el repartiment dels esposos forasters entre les diverses categories és la següent:

TAULA X

Els esposos forasters agrupats segons la distància del seu municipi d'origen a Sant Pere de Riudebitlles, 1740-1799

	Marit	%	Muller	%
Municipis a menys de 5 km	39	33	61	42
De 5 a menys de 10 km	36	30	39	27
De 10 a menys de 15 km	27	23	27	18
De 15 a menys de 20 km	1	1	8	5
Més de 20 km	16	13	12	8
	119	100	147	100

Un 63% dels marits i un 69% de les mullers procedien de municipis a menys de 10 quilòmetres de Sant Pere. Hi ha un canvi respecte al període anterior: els municipis més propers van augmentar la seva aportació de marits en un 7,5% i la de mullers, en un 20,5%. Els 15 quilòmetres o les tres hores a peu semblen una barrera considerable per anar a cercar marit o muller als aplecs de la primavera o a les festes majors d'estiu; o perquè arribessin les notícies de bones feines, ja que l'antiga residència d'un 86% dels marits forasters i d'un 87% de les mullers forasteres era dins aquest radi.

El municipi de Terrassola i Lavit, el més proper, va ser el que va aportar més marits (15), però el segon va ser un altre municipi paperer, Capellades, amb 11 marits, 10 dels quals eren paperers d'ofici i 1, traginer.

Quant a les mullers, hi ha una diferència amb el període anterior. La major part de les mullers procedien dels municipis més propers. Sant Quintí de Mediona en va aportar 18; el Pla del Penedès, 14; Terrassola i Lavit, Cabrera d'Anoia i Fontrubí, van ser, amb 12, els municipis capdavaners quant a l'aportació de mullers.

L'ofici dels marits forasters abans de 1740

Tractant-se d'una època anterior a 1740, és molt lògic que l'ofici del 60% dels marits forasters fos el de pagès. Un 15% eren teixidors i ja un 13% eren paperers. Els altres oficis no tenen un relleu especial, eren els propis d'una població petita amb serveis poc diversificats. (Vegeu Taula XI).

L'ofici dels marits forasters després de 1740

A partir de 1740 l'ofici dels 119 marits forasters es repartia de la següent manera: els pagesos continuen en primer lloc amb un 44%, seguits de prop pels paperers, que han pujat fins al 36%, fet que significa un augment del 23% respecte del període anterior. Els teixidors han baixat al 4% i els mestres de cases van pujar de l'1,1% al 5%. La construcció de nous molins paperers i de nous habitatges (Carrer Nou, Sant Quintí, Altra Banda) no va ser aliena a aquest fet.

Els cognoms dels batejats de 1675 a 1739

Hem intentat fer una darrera aproximació al coneixement dels fenòmens migratoris de l'antic regim basant-nos en els cognoms dels batejats.

Troblem en aquest període un total de 118 cognoms, més 7 cognoms que portaven els fills de soldats estrangers i tres nens fills de pares incògnits que no tenien cap cognom en el moment del bateig.

D'aquests 118 cognoms, 41 els portaven 1, 2, 3 o 4 nens d'un total de 73 batejats; en canvi, 77 cognoms els portaven 5 nens o més d'un total de 868 batejats. Per tant, veiem que una minoria de cognoms el portaven una gran majoria de nens i nenes batejats a la parròquia.

Vegem ara quins eren els cognoms més freqüents de 1675 a 1739 per tal d'enriquir el coneixement sobre la mobilitat de les famílies de Sant Pere de Riudebitlles. (Vegeu Taula XII).

Aquests 14 cognoms agrupaven un 41% dels batejats. Van ser els 14 cognoms més freqüents de 1675 a 1739, la major part dels quals encara existeix actualment a Sant Pere. Alguns, com Puig de Angoles, han desaparegut perquè el portava una pubilla i el cognom es transmet per via masculina, però la família encara perdura. Podríem afirmar que existeixen uns nuclis familiars bastant estables i representats en un percentatge elevat per les persones que portaven aquests cognoms.

TAULA XI
Els oficis dels marits forasters

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	Total homes	Total dones	Total
1680-1689	7	—	2	—	—	—	—	—	2	11	11	22
1690-1699	4	1	1	1	—	—	—	—	1	8	8	16
1700-1709	7	—	—	—	—	—	1	—	—	8	7	15
1710-1719	13	2	4	—	—	—	1	—	—	20	12	32
1720-1729	5	5	2	—	—	—	1	—	—	13	16	29
1730-1739	5	1	1	—	—	1	—	—	—	8	10	18
1740-1749	9	3	—	—	—	—	1	—	—	13	22	35
1750-1759	6	6	3	—	1	—	2	—	—	18	26	44
1760-1769	5	8	—	—	—	—	—	1	—	14	25	39
1770-1779	8	6	1	2	—	1	—	1	—	19	20	39
1780-1789	11	9	1	—	1	—	1	—	—	23	29	52
1790-1799	13	11	—	3	2	—	1	1	1	32	25	57
1680-1799	93	52	15	6	4	2	8	3	4	187	211	398

(1) Pages. (2) Paperer. (3) Textil. (4) Mestre de cases. (5) Apotecari, metge. (6) Moliner. (7) Ferrer, fuster. (8) Sastre, espadanyer. (9) Altres.

TAULA XII

Els cognoms més freqüents dels batejats entre 1675-1739

Cognoms	Nombre de batejats
1. Puig de Angoles	38
2. Olivella	37
3. Esteva	32
4. Rafecas	31
5. Vallès	30
6. Sabater	29
7. Sellarès	27
8. Ferrer	26
9. Romeu	24
10. Castany	23
11. Grau	23
12. Valls	23
13. Casals	22
14. Rius de la Casagran	20
	<hr/> 385

Els cognoms dels batejats després de 1740

Hem trobat un total de 172 cognoms, més 10 nens fills de pares incògnits. D'aquests 172 cognoms, 62 els portaven 1, 2, 3 o 4 nens d'un total de 131 batejats; en canvi, 110 cognoms els portaven 5 nens o més d'un total de 1980 batejats.

69 cognoms venien de l'època anterior i 49 havien desaparegut. En aquest període hem trobat 103 cognoms nous que representen un 60% i com que el cognom s'hereta per via masculina, podem pensar en una gran proporció de marits vinguts de fora que anomenem forasters, o bé famílies forasteres, com ja hem comprovat.

Comprovem ara quins van ser els cognoms més freqüents de 1740 a 1799 i quines relacions poden establir-se amb l'època anterior. (Vegeu Taula XIII).

Aquests 14 cognoms, que agrupen un 41,5% dels batejats entre 1740 i 1799, ja existien en el període anterior. Cardús, Rovira, Miquel del Carreró i Miquel del Solà, que no figuraven entre els 14 primers cognoms de l'època anterior, ja existien i pertanyen a famílies força conegudes a la localitat, és a dir, tots són cognoms ja arrelats a Sant Pere des de fa molts anys. Cap dels 103 cognoms nous va entrar en aquesta selecció.

TAULA XIII

Els cognoms més freqüents dels batejats entre 1740-1799

Cognoms	Nombre de batejats
1. Esteva	147
2. Puig de Angoles	90
3. Rius	80
4. Romeu	72
5. Olivella	68
6. Valls	68
7. Cardús	61
8. Rovira	53
9. Castany	47
10. Vallès	47
11. Ferrer	36
12. Miquel del Carreró	36
13. Miquel del Solà	36
14. Sabater	35
	<hr/> 876

Analitzant els cognoms arribem a la conclusió que a Sant Pere hi havia, i podem dir que hi ha, un nucli important de famílies establertes que transmeten els cognoms de generació en generació. Però també hi trobem una part important de cognoms nous que vénen de marits forasters o de famílies forasteres que s'hi van instal·lar.

Per tant, Sant Pere de Riudebitlles va mantenir un nucli familiar important estable i a la vegada va acollir molts forasters que venien atrets per les possibilitats de trobar feina en els molins paperers o a la terra de secà i de regadiu.

CONCLUSIONS

El segle XVIII va ser un moment clau per a l'esdevenir demogràfic i econòmic de Sant Pere de Riudebitlles. La crisi rural catalana de les darreries del segle XVII i principis del segle XVIII va colpir la població, que va experimentar una disminució. Però a finals del primer quart de segle divuitè, la mortalitat adulta va començar a minvar i la recuperació de naixements i matrimonis es va fer palesa.

Les milliores en els conreus de regadiu i secà, unides a l'inici de la indústria artesanal paperera, van ajudar a millorar el nivell de vida. Cap a 1740 la recuperació demogràfica pren volada. De tota manera, els anys de crisi, a causa de les secades típiques del clima mediterrani, es van fer sentir.

A finals del segle XVIII la població de Sant Pere ultrapassava els 1.000 habitants. En menys de cent anys, la població santperenca havia quadruplicat els seus efectius.

En aquest augment de població va influir el fet que les noies riudebitllesques es casaven bastant joves. L'edat mitjana de les núvies de Sant Pere era més baixa que la mitjana nord-europea. Elles van seguir l'anomenat model mediterrani, que en aquella època s'estenia pels països del sud europeu. El costum de casar-se jove va influir en unes taxes altes de natalitat, que a Sant Pere rondava el 45 per mil.

L'estudi del moviment migratori a partir de les partides matrimonials ens fa palès que la localitat va guanyar molts habitants a causa dels matrimonis i que l'ofici de molts d'ells era el de paperer. L'establiment de matrimonis joves i, per tant, en edat de procrear, va tenir un gran paper en el creixement de la població. Les possibilitats de trobar treball en els onze molins paperers o en l'agricultura atreïen el jovent de la rodalia.

Per últim, l'ampliació del nombre de cognoms a partir de 1740 és un altre fet que ens confirma la vinguda de persones forasteres, que van aportar cognoms nous. Aquests forasters provenien, en una gran majoria, d'un radi de quinze quilòmetres a la rodona, o sigui, d'una distància de tres hores a peu. Aquesta distància permetia fer visites d'anada i tornada en un mateix dia.

BIBLIOGRAFIA

- El cens del comte de Floridablanca 1787* (part de Catalunya) (1969), introducció, edició i index a cura de Josep Iglésies, Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana.
- GAUTIER, E., HENRY, L. (1958), *La population de Crulai. Paroisse Normande. Étude historique*, Paris, INED, PUF.
- HAJNAL, J. (1965), «European marriage patterns in perspective», dins GLASS D.V., EVERSLEY, D.E.C. ed. *Population in History*, p. 101-143, Londres, Arnold.
- LIVI BACCI, M. (1977), *La trasformazione demografica delle società europee*, Torí, Loescher.
- MADURELL I MARIMON, J.M. (1972), *El paper a les terres catalanes. Contribució a la seva història*, Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 2 vol.
- NADAL, J., GIRALT, E. (1959), *La population catalane de 1553 à 1717. L'immigration française et les autres facteurs de son développement*, Paris, SEVPEN.
- VALERO, A. (1984), «Edad media de acceso al matrimonio en España. Siglos XVI-XIX», *Boletín de la Asociación de Demografía Histórica*, año II, 2, pp. 39-49.
- VILAR, P. (1964), *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, Barcelona, 4 vol.